

Kaupunginhallitus

21.02.2022

Kaupunginhallitus	§ 396	14.12.2020
Kaupunginvaltuusto	§ 5	25.1.2021
Sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta	§ 6	2.2.2022

Asianro 1180/04.04.02/2019

§ 78**Valtuutettu Aarre Lehtosen ym. valtuutettujen aloite koskien Raision kaupungin liittymistä ikäystävällisten kuntien verkostoon****Päätöshistoria**

Kaupunginvaltuusto 9.12.2019 135 §

Valtuutettu Aarre Lehtonen jätti seuraavan aloitteen:

“Kunta voi osoittaa sitoutumista ikäystävällisyyteen liittymällä Maailman Terveysjärjestö WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon. Suomen kunnista verkostossa ovat jo Tampere ja Turku. Vaasassa ja Keravalla valtuusto on suhtautunut myönteisesti vuonna 2018 tehtyihin aloitteisiin.

Verkostoon liittyminen ei synnytä kunnalle suoria velvoitteita. Kunta määrittelee itse, kuinka se toteuttaa ikäystävällisyyttä. WHO:n verkosto voi kuitenkin arvioida kuntia tiettyjen kriteereiden pohjalta. Maailmanlaajuisen verkoston jäsenet voivat vaihtaa kokemuksia asiantuntijoiden kanssa ja jakaa hyväksi koettuja käytänteitä. Tampereella ikäystävällisyys näkyy esimerkiksi säännöllisenä terveystarkastuksina, iäkkäiden äänestys- ja osallistumisaktiivisuutena, kahtena vanhusasiamiehenä sekä erilaisina ikääntyneiden neuvonta- ja palvelupisteinä.

Ikäystävällinen kunta huomioi väestön ikääntymisen päätöksenteossaan ja sitä ohjaavissa asiakirjoissa.

Ikäystävällisyyden keskeisiä elementtejä ovat:

1. Päätöksenteon on oltava ikäystävällistä. Asukaslähtöinen demokratia edellyttää ikäihmisten kuulemista ja vaikutusmahdollisuuksia. Vanhusneuvostoilla on oltava todellista vaikutusvaltaa, mielellään jo asioiden valmisteluvaiheessa. Digitalisointi ei saa johtaa ikäihmisten mielipiteiden sivuuttamiseen. Kansalaistoiminnan tuki ja hyvät toimitilat tukevat ikääntyneiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vapaaehtoistyötä.
2. Elinympäristön kehittämisessä, kaavoituksessa ja rakentamisessa, on otettava huomioon ikäihmiset. Asumisen, liikenteen ja elinympäristön pitää olla esteetöntä, turvallista ja viihtyisää. Henkistä hyvinvointia edistävät yhteisölliset asumisratkaisut, monipuoliset ja saavutettavat lähipalvelut ja oikeus lähiluontoon.
3. Julkisia palveluita on kehitettävä ikäihmisten tarpeet huomioon ottaen. So-

Kaupunginhallitus

21.02.2022

siaali- ja terveys- palveluiden lisäksi pitää kuntien vastuulla olevien liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden on oltava ikäystävällisiä. Palveluiden kehittämissä on myös otettava huomioon ikääntyneen väestön moninaisuus.

Edellä olevan perusteella esitämme, että Raision kaupunki liittyy ikäystävällisten kuntien verkostoon.

Raisiossa 9.12.2019

Aarre Lehtonen	Eija Nurmi
Pekka Närhinen	Sari Suominen
Jyrki Yrttiaho	Emma Lindqvist
Niina Äikäs	Kimmo Kosonen
Maria Virko	Annika Ollila”

Päätös Aloite merkittiin pöytäkirjaan ja lähetettiin kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 16.12.2019 § 417

” - - -

Kaupunginhallitus lähettää - - - valtuutettu Aarre Lehtosen aloitteen koskien Raision kaupungin liittymistä ikäystävällisten kuntien verkostoon sosiaali- ja terveyspalvelujen lautakunnan valmisteltavaksi, - - -”

Sosiaali- ja terveyspalvelujen lautakunta 9.12.2020 183 §

Johtava hoitaja Sari Tanninen 26.11.2020:

Kaupunginhallitus on lähettänyt Raision Vasemmistoliiton valtuustoryhmän aloitteen koskien Raision kaupungin liittymistä ikäystävällisten kuntien verkostoon.

Aloitteessa ehdotetaan, että Raision kaupunki osoittaisi sitoutumista ikäystävällisyyteen liittymällä Maailman Terveysjärjestön WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon.

Alustus

Ikäystävällinen ympäristö huomioi iäkkäiden ihmisten tarpeet ja voimavarat sekä tukee heidän aktiivisuuttaan, hyvinvointiaan ja turvallisuuttaan. Ikäystävälliset asuin ympäristöt ovat viihtyisiä, helposti hahmotettavia ja esteettömiä. Liikkumisen mahdollisuuksiin, opasteisiin, kulkuväyliin ja käveltävyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Tavallisten asuntojen ohella tarjolla on myös iäkkäille suunnattuja asumisratkaisuja. Asuinalueella on

riittävästi palveluja ja niiden saavutettavuus on varmistettu. Tarjolla on myös kohtaamispaikkoja, toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia sekä viihtyisiä ja virikkeellisiä viherympäristöjä. Asuinalueiden kehittämisessä on mukana monia toimijoita, etenkin ikäihmiset itse. Ikäystävällinen ympäristö soveltuu kaikenikäisille ja mahdollistaa omassa kodissaan ja itselleen tutussa ympäristössä ikääntymisen. (Rappe ym. 2018.)

Ikäystävällisyyteen kuuluu kognitiiviselta toimintakyvyltään heikentyneiden ja muistisairaiden ikäihmisten huomioiminen, voidaan puhua myös ikä- ja muistiystävällisyydestä. Siksi ikäystävällisen ympäristön kehittämisessä tulee olla tietoa muistisairauksista ja asenneilmapiirin suvaitsevaisuuteen on kiinnitettävä huomiota. Muistiasioita painotettaessa voidaan puhua myös ikä- ja muistiystävällisyydestä. (Rappe ym. 2020.)

Ikäystävällisyyden kehittämistä on vienyt maailmanlaajuisesti eteenpäin Maailman terveysjärjestö - WHO. WHO:n ikäystävällisten kaupunkien ja yhteisöjen verkostoon (WHO Global Network for Age-friendly Cities and Communities) kuuluu yli 900 kaupunkia ja yhteisöä 46 eri maasta.

WHO:n ikäystävällisten kuntien verkosto – mitä edellytetään?

WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon liittymisen edellytyksenä on ikäystävällisen toimenpideohjelman laadinta ja toteutus WHO:n periaatteiden ja toimintatavan mukaisesti viiden vuoden jaksoissa. Ikäystävällisyyden toimenpideohjelmassa tulee huomioida se, että ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan kaikkien hallintokuntien yhteistyötä. Lisäksi keskeistä on iäkkäiden asukkaiden ja heidän läheistensä kuuleminen ja mukaan ottaminen asuinalueiden kehittämisessä. Kaupungin ikäystävällisyyden voi alkuun mitata hyödyntäen ikäystävällisen kaupungin tarkastuslistaa.

WHO:n ikäystävällisyyttä edistävien toimien lähtökohtana olevat teema-alueet ovat

- ulkotilat ja rakennukset
- liikenne
- asuminen
- sosiaalinen osallistuminen
- arvostus ja osallisuus
- yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä
- tiedonvälitys
- sosiaali- ja terveyspalvelut.

Ikäystävällinen ympäristö ei ole saavutettu tila vaan jatkuva kehittämisen prosessi, joka on WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon kuulumisen edellytys (<https://www.who.int/ageing/age-friendly-environments/GNAFCC-membership-en.pdf?ua=1>). Alkutilanteen kartoittamisen ja poikkisektorisen toimenpideohjelman laatimisen jälkeen tarvitaan systemaattista, kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä kehittämistyötä. Tarvitaan tavoitteiden ja tyytyväisyyden mittaamista, analysointia, arviointia sekä yhteydenpitoa, vertailuja ja oppimista muiden verkostoon kuuluvien kaupunkien ja yhteisöjen kanssa.

Ikäystävällisyyden paikallisessa kehittämisessä korostuu kaavoituksen, liikennesuunnittelun, kiinteistö- ja asuntotoimen sekä kulttuuri ja vapaa-ajantoimen ja ikäihmisten palvelujen yhteistyö. Lisäksi ikäystävällisyyden paikallisessa kehittämisessä on tärkeää, että useat paikalliset toimijat sekä päätöksentekijät ovat sitoutuneet kaupungin ikäystävällisyyden kehittämiseen. Vanhusneuvoston rooli on erityisen tärkeä kehittämistyössä. Kaikkien osapuolten näkemykset ja kokemukset asuinalueiden ikäystävällisyydestä tulee koota yhteen kyselyin sekä yhteisiä seminaareja ja työpajoja järjestämällä. Asuinalueilla järjestettävillä arviointi- tai esteettömyyskävelyillä saadaan aluekohtaista tietoa. Tarpeiden ja toiveiden keräämiseen ja analysointiin tulee varata riittävästi aikaa.

Tehdyssä aloitteessa todettiin, että verkostoon liittyminen ei synnytä kunnalle suoria velvoitteita. Jo verkostoon liittyminen aiheuttaa suuren selvitystyön, tarvitaan poikkisektorinen toimintasuunnitelma, jossa ikäihmisten näkemykset tulee huomioida. On myös periaatteellinen ja imagokysymys, että ikäystävällisyyden verkostoon liittymisen jälkeen Raision ikäystävällisen kaupungin edistämistä tulisi jatkaa systemaattisesti.

Jos ikäystävällisen Raision kaupungin työstäminen aloitetaan, kokonaisuuden hallitsemiseksi yhteistyölle tulee valita koordinaattori, joka varmistaa, että työskentely etenee ikäystävällisyyden tavoitteiden mukaisesti. Valitulla koordinaattorilla tulee olla myös työaika hoitaa koordinaattorin työtehtävää. Huomioitava on myös se, jos selvittelytyössä tulee esille erilaisia näkemyksiä ikäystävyyden toteuttamiselle, tulisi niihin ikäystävällisen kaupungin myös pystyä vastaamaan.

Raisiossa on jo olemassa ikäystävällisen kunnan elementtejä, joista voi lähteä jatkosuunnittelemaan ja kehittämään kohti ikäystävällistä Raisiota, kuten

- Hulvelan alueen kehittäminen sekä siihen liittyvä jatkosuunnittelu ja toteuttaminen, jossa palvelukeskuksen lähiympäristöstä muodostuu tulevaisuudessa seniorikortteli kokonaisuus. Tässä keskeiset toimijat ovat tekninen keskus sekä sosiaali- ja terveyskeskuksen kesken tehtävä yhteistyö.
- Kulttuuri- ja kirjastopalvelujen sekä liikuntapalvelujen kehittämistyö.
- Hoito- ja hoivapalveluissa tehty kehittämistyö, jossa esimerkiksi olemassa olevia ikäihmisille suunnattuja palveluita, kuten asiakasohjausta ja ennakkoivaa tarkastuksia voidaan jatkokehittää.

Lisätietoa ikäystävällisyydestä saa Ympäristöministeriön julkaisusta (2020:2) – Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa, jossa käsitellään laajasti ikäystävällistä ja muistiystävällistä asuinympäristöä. Julkaisussa on esimerkkejä WHO:n kansainvälisistä ja kotimaisista ikäystävällisten kaupunkien ja kuntien verkostosta ja niissä tehdyistä kehittämistöistä. Linkki julkaisuun https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162050/YM_2020_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kaupunginhallitus

21.02.2022

- Päätösehdotus Sosiaali- ja terveystoimen johtaja Juha Sandberg
- Sosiaali- ja terveystoimen palvelujen lautakunta antaa valtuustoaloitteeseen edellä olevan vastauksen.
- Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastetaan kokouksessa.
- Päätös Sosiaali- ja terveystoimen palvelujen lautakunta hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.
- Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastettiin kokouksessa.

Kaupunginhallitus 14.12.2020 396 §

- Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Eero Vainio
- Kaupunginhallitus päättää
- merkitä aloitteeseen annetun vastauksen tiedokseen ja
 - saattaa sen valtuuston tietoon ja esittää valtuustolle, että se toteaa aloitteen loppuunkäsittelyksi.
- Päätös Kaupunginhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Kaupunginvaltuusto 25.1.2021 5 §

- Päätösehdotus Kaupunginhallitus
- ehdottaa valtuustolle, että valtuusto merkitsee aloitteeseen annetun vastauksen tiedokseen ja toteaa valtuustoaloitteen loppuunkäsittelyksi.
- Päätös Keskustelun kuluessa Aarre Lehtonen ehdotti Saila Rinteen, Pekka Närhisen ja Jari Pulkkinen kannattamana, että valtuusto merkitsee aloitteeseen annetun vastauksen tiedokseen ja päättää liittyä Maailman Terveysjärjestö WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon.
- Keskustelun jatkuessa Jonni Moislahti ehdotti Heikki Laineen kannattamana, että asia palautetaan uudelleen valmisteltavaksi.
- Puheenjohtaja totesi, että keskustelun aikana on tehty kannatettu palautusehdotus ja asiasta on äänestettävä. Puheenjohtaja teki seuraavan äänestusehdotuksen: suoritetaan äänestys, jossa asian käsittelyn jatkamista kannattavat äänestävät jaa ja Jonni Moislahden tekemää palautusehdotusta kannattavat äänestävät ei. Äänestusehdotus hyväksyttiin.

Suoritetussa äänestyksessä annettiin 7 jaa-ääntä ja 36 ei-ääntä. Puheenjohtaja totesi, että kaupunginvaltuusto päätti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi.

Äänestysluettelo on pöytäkirjan liitteenä.

Sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta 2.2.2022 6 §

Johtava asiantuntija Arja Iho 19.1.2022:

Liittyminen Maailman Terveysjärjestön WHO:n Ikäystävällinen kaupunki-verkostoon pitää sisällään jatkuvan kehittämisen. Verkostossa jaetaan tietoa ikäystävällisyyden edistämisestä sekä eri kaupunkien toteuttamia malleja.

Kaupunkien ja yhteisöjen ikäystävällisyys toteutetaan poliittisen sitoutumisen, suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin jatkuvana prosessina (WHO 2018). Jatkuvaa kehittämisen prosessiin kuuluvat:

- o lähtötilanteen arviointi
- o sitoutuminen
- o eri sidosryhmien mukaan ottaminen
- o toimintasuunnitelman tekeminen ja toteuttaminen
- o edistymisen seuraaminen ja arviointi yhdessä kaikkien osapuolten kanssa

Mukaan pyritään saamaan laaja-alaisesti kaupungin eri toimialoja sekä paikallisia toimijoita julkisilta, yksityisiltä ja kolmannelta sektorilta. Etenkin iäkkäät ja heidän edustajansa halutaan mukaan kehittämiseen.

Ikäystävällinen kaupunki-verkostoon liittyminen edellyttää Raisiossa henkilöä, joka vastaa toiminnan koordinoimisesta, kokoaa verkoston ja pitää yhteyttä verkoston jäseniin, huolehtii ikäihmisten ja heidän edustajiensa kutsumisesta yhteistyöhön, ennakkovaikutusten arvioinnin tekemisestä päätöksenteossa ikääntyvien näkökulmasta ja tiedottamisesta. Ikäystävällisen kaupungin kriteerit täyttävä kaupunki palvelee myös vammaisia ja pitkäaikaissairaita. Tähän koordinaatiotehtävään olisi luontevaa liittää vapaaehtoistyön koordinointi ja huolen pitäminen vapaaehtoisverkostosta.

Ikäystävällisen kaupungin kriteereissä sosiaali- ja terveystoimi ovat hyvin vähän mukana. Vuoden 2023 alusta alkaen sosiaali- ja terveystalvelut siirtyvät hyvinvointialueille. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen jää yhdeksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä. Kuntien valtionosuuksiin tulee myös kerroin, joka perustuu kunnan aktiivisuuteen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Vielä ei ole tietoa kertoimen määräytymisperusteista ensi vuodelle.

Tällä hetkellä Raisiossa ei ole työntekijää, jonka tehtäviin Ikäystävällinen kaupunkia-verkostoon hakemisen ja jatkuvan kehittämisen voisi liittää. Hyvinvointialueen valmistelun yhteydessä pitää ratkaista kaupungin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resurssit ja toimintatapa viimeistään vuoden 2023 alusta

Kaupunginhallitus

21.02.2022

lähtien. Samassa yhteydessä voidaan ratkaista Ikäystävällinen kunta-verkostoon liittyminen ja siihen liittyvien tehtävien hoito. Ikäystävällinen kaupunki-verkostoon liittymiseen palataan vuoden 2022 aikana osana kaupungin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen mallia vuoden 2023 alusta alkaen.

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveystoimintajohtaja Juha Sandberg

Sosiaali- ja terveystoimintajärjestöjen lautakunta päättää antaa yllä olevan vastauksen valtuustoaloitteeseen.

Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastetaan heti kokouksessa.

Päätös

Todettiin, että Raision vanhusneuvosto on antanut lausunnon liittymisestä ikäystävällisten kuntien verkostoon 16.4.2021 § 13: <https://julkaisut.raision.fi/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021317812-6>

Aleksi Suro esitti Anneli Kiiskien, Eveliina Tyyskäsien, Tiina Kiesin ja Tarja Tiitta-Niemisen kannattamana, että päätösehdotuksen viimeisen kappaleen toiseksi viimeinen lause ”Samassa yhteydessä voidaan ratkaista Ikäystävällinen kunta-verkostoon liittyminen ja siihen liittyvien tehtävien hoito” muutetaan kuulumaan seuraavasti: Samassa yhteydessä Raisio sitoutuu liittymään ikäystävällinen kunta –verkostoon ja hoitamaan siihen liittyvät tehtävät.

Koska kokouksessa oli tehty käsittelyn pohjana olevasta sosiaali- ja terveystoimintajohtajan ehdotuksesta poikkeava ehdotus, jota oli kannatettu, asiasta oli äänestettävä. Puheenjohtaja teki seuraavan äänestysesityksen: Ne, jotka kannattavat sosiaali- ja terveystoimintajohtajan päätösehdotusta, äänestävät jaa, ja ne, jotka kannattavat Aleksi Suron esitystä, äänestävät ei. Äänestysesitys hyväksyttiin yksimielisesti.

Suoritetussa nimenhuutoäänestyksessä annettiin viisi jaa-ääntä (Koivusalo, Laine, Murtosaari, Reunanen ja Savola) ja kuusi ei-ääntä (Kiiski, Kiesi, Salonen, Suro, Tiitta-Nieminen, Tyyskänen), sekä neljä tyhjää-ääntä (Hurula, Koivikko, Korgan, Rusi). Lautakunnan puheenjohtaja totesi, että Aleksi Suron esityksestä tuli lautakunnan päätös.

Muilta osin päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Pöytäkirja tarkastettiin tämän asian osalta heti kokouksessa.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Eero Vainio

Kaupunginhallitus päättää

1. antaa seuraavan vastauksen valtuustoaloitteeseen:

Liittyminen Maailman Terveysjärjestön WHO:n Ikäystävällinen kaupunki-verkostoon pitää sisällään jatkuvan kehittämisen. Verkostossa jaetaan tietoa ikäystävällisyyden edistämisestä sekä eri kaupunkien toteuttamia malleja.

Kaupunkien ja yhteisöjen ikäystävällisyys toteutetaan poliittisen sitoutumisen, suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin jatkuvana prosessina (WHO 2018). Jatkuvaan kehittämisen prosessiin kuuluvat:

- o lähtötilanteen arviointi
- o sitoutuminen
- o eri sidosryhmien mukaan ottaminen
- o toimintasuunnitelman tekeminen ja toteuttaminen
- o edistymisen seuraaminen ja arviointi yhdessä kaikkien osapuolten kanssa

Mukaan pyritään saamaan laaja-alaisesti kaupungin eri toimialoja sekä paikallisia toimijoita julkisilta, yksityisiltä ja kolmannelta sektorilta. Etenkin iäkkäät ja heidän edustajansa halutaan mukaan kehittämiseen.

Ikäystävällinen kaupunki-verkostoon liittyminen edellyttää Raisiossa henkilöä, joka vastaa toiminnan koordinoinnista, kokoaa verkoston ja pitää yhteyttä verkoston jäseniin, huolehtii ikäihmisten ja heidän edustajiensa kutsumisesta yhteistyöhön, ennakkovaikutusten arvioinnin tekemisestä päätöksenteossa ikääntyvien näkökulmasta ja tiedottamisesta. Ikäystävällisen kaupungin kriteerit täyttävä kaupunki palvelee myös vammaisia ja pitkäaikaissairaita. Tähän koordinaatiotehtävään olisi luontevaa liittää vapaaehtoistyön koordinointi ja huolen pitäminen vapaaehtoisverkostosta.

Ikäystävällisen kaupungin kriteereissä sosiaali- ja terveystoimi ovat hyvin vähän mukana. Vuoden 2023 alusta alkaen sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueille. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen jää yhdeksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä. Kuntien valtionosuuksiin tulee myös kerroin, joka perustuu kunnan aktiivisuuteen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Vielä ei ole tietoa kertoimen määräytymisperusteista ensi vuodelle.

Tällä hetkellä Raisiossa ei ole työntekijää, jonka tehtäviin Ikäystävällinen kaupunkia-verkostoon hakemisen ja jatkuvan kehittämisen voisi liittää. Hyvinvointialueen valmistelun yhteydessä pitää ratkaista kaupungin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resurssit ja toimintatapa viimeistään vuoden 2023 alusta lähtien. Samassa yhteydessä voidaan ratkaista Ikäystävällinen kunta-verkostoon liittyminen ja siihen liittyvien tehtävien hoito. Ikäystävällinen kaupunki-verkostoon liittymiseen palataan vuoden 2022 aikana osana kaupungin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen mallia vuoden 2023 alusta alkaen.

2. ehdottaa valtuustolle, että valtuusto merkitsee aloitteeseen annetun vastauksen tiedoksi ja toteaa valtuustoaloitteen loppuunkäsitellyksi

Jarmo Rosama esitti Emma Lindqvistin kannattamana seuraavaa lisäystä aloitevastaukseen: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinointi ja toimintatapa Raision kaupungissa tulee ratkaista ennen kesätaukoa, jotta mahdolliset rekrytoinnit ja valmistelu ehditään toteuttaa hyvissä ajoin ennen 2023 alkua.

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan päätösehdotuksen Jarmo Rosaman esittämällä lisäyksellä.

Sosiaali- ja terveysjohtaja Juha Sandberg poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn jälkeen klo 19.19.

